

Tartu Ülikool
humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Viljandi Kultuuriakadeemia
Õppekava: kunstide ja tehnoloogia õpetaja

Katrin Mark

**PROJEKTÕPPE RAKENDAMINE KUNSTIÕPETUSE
TUNDIDES TARTU LINNA PÕHIKOOULIDE NÄITEL**

Magistritöö

Juhendaja: Keret Altpere, MA

Viljandi 2021

SISUKORD

RESÜMEE	4
ABSTRACT	5
SISSEJUHATUS	7
1. KUNSTIÕPETUS PÕHIHARIDUSES	10
1.1 Kunstiõpetuse osatähtsus põhihariduse omandamises	10
1.2 Kunstiõpetuse probleemid	12
1.3 Loovus	14
1.4 Loovtöö	15
2. PROJEKTÕPE	17
2.1 Projektõppe ajalugu	17
2.2 Konstruktivistlik õpikäsitus	18
2.3 Projektõpe kunstihariduses	19
2.4 Seosed projektõppe ja kunstiõpetuse eesmärkide vahel	22
3. METOODIKA	24
3.1 Eesmärgid	24
3.2 Valim	24
3.3 Andmete kogumine	26
3.4 Andmete analüüs	27
4. TULEMUSED	29
4.1 Kunstiõpetuse tähtsus põhihariduses	29
4.2 Õpetajate ja õpilaste suhtumine kunstiõpetusse	30
4.3 Kunstiõpetuse õpetamisel kasutatavad meetodid	32
4.4 Kunstiõpetajate nägemus projektõppest	32
	2

4.5 Kunstiõpetajate kogemused projektõppe läbiviimisega	33
4.6 Projektõpe kui meetod kunstõpetuses	35
5. ARUTELU JA KOKKUVÕTE	37
5.1 Soovitused õpetajatele projektõppe läbiviimiseks	39
5.2 Hinnang uurimistööle	40
KASUTATUD ALLIKAD	41
LISAD	44
Lisa 1. Avatud küsimustega küsimustik	44
Lihtlitsents	45

RESÜMEE

Käesolev töö uurib kunstihariduse positsiooni põhihariduses ja projektõppe kasutatavust kunstõpetuse õpetamisel. Magistritöö eesmärgiks on välja selgitada kunstõpetuse tähtsus põhihariduses kunstõpetajate seisukohast ja projektõppe kasutatavus kunstõpetuse tundides Tartu linna põhikoolides. Eesmärgi saavutamiseks otsitakse vastust kahele uurimisküsimusele:

Millist tähtsust omab kunstõpetus põhikooli riiklikus õppekavas Tartu linna põhikoolide kunstõpetajate arvates?

Millised kogemused on Tartu linna põhikoolide kunstõpetuse õpetajatel projektõppega?

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks viidi läbi kvalitatiivne uurimus Tartu linna põhikoolide kunstõpetajate seas. Andmete kogumine toimus avatud küsimustega küsimustiku abil, mille tulemuste osas on teostatud teemaanalüüs.

Tulemustest selgus, et küsimustikule vastanud kümne õpetaja seisukohast on kunstõpetusel oluline koht põhihariduses. Ühtselt peetakse tähtsaks loovuse ja käeliste oskuste arendamist. Selgus ka, et teised õpetajad ja õpilased suhtuvad antud õppeainesse uuringus osalenud õpetajate arvates pigem hästi, kuid leidub ka neid, kes peavad kunstõpetust teisejärguliseks ja ajaraiskamiseks. Kõik uuringus osalenud õpetajad peavad projektõpet sobivaks meetodiks kunstõpetuses. Enamusel on ka kogemusi selle meetodi läbi viimisega kunstõpetuse tunni raames. Projektõppe puhul hinnatakse eelkõige koostööoskuse ja loovuse arendamist. Antud meetodi peamiseks puuduseks hinnatakse lisatööd õpetajale ja keerulist korraldust.

Töö lõpus on välja toodud autori poolsed soovitusel kunstõpetuse õpetajatele, mis tekkisid antud tööd kirjutades. Soovitusel on eesmärgiga aidata ja toetada kunstõpetuse tunnis projektõppe rakendamist.

Märksõnad: kunstõpetus, põhikool, õppekava, projektõpe

ABSTRACT

This Master's thesis with title "Implementation of Project Learning in Art Lessons on The Example of Tartu Basic Schools" examines the position of art education at the basic school level, and the suitability of project-based learning in teaching arts. The purpose of the thesis is to find out the importance of art education at the basic education level from the point of view of art teachers, and the suitability of project-based method in art classes in basic schools in Tartu. To achieve the purpose, the author set out to find answers to the following two research questions:

What is the importance of art education in the national curriculum for basic schools in the opinion of art teachers in basic schools in Tartu?

What kind of experience do art teachers in basic schools in Tartu have in project-based learning?

In order to get answers to the research questions, a qualitative survey was conducted among art teachers in basic schools in Tartu. The data were collected using a questionnaire with open-ended questions, and a thematic analysis was used to analyse the results.

The results revealed that from the point of view of the ten teachers who responded to the questionnaire, art education has an important role in basic schools. The development of creativity and manual skills is equally considered important. It was also found that other teachers and students have a rather good attitude towards the subject in the opinion of the respondents in the study, but it seems there are also those who consider art education to be second-rate, and a waste of time.

All the teachers who participated in the research consider project-based learning to be a suitable method in art classes. Most of them have experience in using this method in their art classes. In project-based learning, the development of productive collaboration skills and enhanced creativity is valued above all. The main disadvantages of the project method are additional tasks for the teacher, and the complexity of organizing project lessons.

To conclude, the author of the thesis makes suggestions for art teachers, intended to help and support the implementation of project-based learning in art lessons.

Keywords: art lesson, basic school, curriculum, project-based learning

SISSEJUHATUS

Haridusmaastikul esineb palju õpistrateegiaid ja meetodeid, mis toetuvad erinevatele tõekspidamistele. Antud töö käsitleb aktiivõppemeetodit projektõpe ning selle rakendamist põhikooli kunstiõpetuse tundides.

Kunstiõpetuse osatähtsust põhihariduse omandamisel hinnatakse erinevalt ning selle positsioon üldhariduses on ebakindel. Seetõttu on kunstiharidus valdkond, mis peab enda olemust hariduses pidevalt õigustama. Ennetamaks kunsti edasist tõrjutust või isegi õppekavast eemaldamist peavad kunstiõpetajad võitlema oma õppeaine eest. (Koopman 2005) Lapsevanemad, kes õppisid põhikoolis Nõukogude Liidu ajal mäletavad kunstiõpetuse tundi, mis oli üles ehitatud dikteeritud programmi põhjal. Valitsesid kindlad joonistamise skeemid, standardsed mustrid või fikseeritud vaatepunkt, mida tuli järgida. Tüüpiline kunstitund nägi välja: õpetaja tutvustas tunni teemat näidistöö põhjal, õpilased järgisid õpetaja juhiseid ja proovisid teha näidisega võimalikult sarnase töö. (Vahter 2016, lk 52) See on mõjutanud praeguste lapsevanemate suhtumist ja nägemust kunstiõpetusest ja selle vajalikkusest õppekavas.

Varasemalt on Gerly Rosenberg uurinud ühe osana oma magistritöös (2020, lk 49), milliseid meetodeid kunstiõpetuse õpetajad kasutavad nüüdiskunsti õpetamiseks III kooliastmes. Uurimuse tulemustest selgus, et õppetöö toimub pigem koolis kui väliskeskonnas. Tööd teostatakse näidete varal, mida tihti jäljendatakse või kopeeritakse. Paljud õpetajad kasutavad oma tundide mitmekesistamiseks pilte kunstnike töödest, slide ja videoid.

Põhikooli riikliku õppekava (2011) kohaselt pole kunstiõpetus ainult “joonistamise ja maalimise” tund. Põhikooli kunstiõpetuses on eesmärgiks, et õpilased omandavad visuaalse hariduse algtõed ning arendavad mõtlemis-, koostöö- ja eneseväljendusoskusi ning kunstioskusi, mis toetavad isiksuslikku arengut ning toimetulekut tänapäevases mitmekultuurilises maailmas. Kunst võimaldab põhikooliõpilastel tunnetada endas loojat ja

toetab seeläbi aktiivse maailmavaate omaksvõttu ning ettevõtlikku ellusuhtumist. Kunsti käsitletakse nii omaette väärtussüsteemina kui ka võtmena ümbritseva elu mõtestamiseks, mõistmiseks ja tunnetamiseks.

California Ülikool Los Angeleses majandusteadlane William Yu on öelnud:

“Robotid ja välismaised töötajad ei suuda kunagi asendada loovaid inimesi uute ja ihaldusväärsete toodete ja teenuste sektorite loomisel. Seetõttu on kunstiharidus kui investering meie tulevasse loovasse tööjõudu, oluline element meie haridussüsteemis. Vastupidav majanduskasv ja jõukus 21. sajandil sõltub meie kunstiharidusest.” (Jones 2015)

Õppekava pakub välja kunstiõpetuse eesmärkide saavutamist toetavad õppetegevused, millest olulisematena on välja toodud nii II kui ka III kooliastmes uurimuslikud ja loovad ülesanded, individuaalsed ja rühmatööd (PRÕK lisa 6, 2011). Üks sobiv meetod antud eesmärkide saavutamiseks on projektõpe. Selle keskmes on õpilaste huvist lähtuv reaalselt vajalik projekti teema, mis on seotud õppekavaga. Antud õppe eesmärk on arendada innovaatilist ja loomingulist mõtlemist, koostööd ja sotsiaalseid oskusi ning rakendada uudseid digitehnoloogia võimalusi. Projektides keskendutakse õpilaste huvidele ja vajadustele, mis aitab hoida osalejate kõrget sisemist motivatsiooni (Laanpere; Pata *s.a.*). Sisemiselt motiveeritud tegevused on ajendatud loomupärasest huvist ja nendeks pole vaja välist tõuget, lubadusi ega ähvardusi (Brophy 2010, lk 198). Projektõppe puhul on tähtis osa õpetajate ja õpilaste vahelisel partnerlussuhtel. See tähendab, et õppe planeerimises ja uute teadmiste omandamises osalevad võrdsel määral õppurid ja õpetajad. Vähetähtis pole ka õpilaste omavaheline koostöö ja ühise eesmärgi nimel töötamine. (Laanpere; Pata *s.a.*). Sellest lähtuvalt saab öelda, et projektõpetust toetab konstruktivistlik, koostöist ja autonoomset õpet, mis on kolm olulisemat õppesisu muutmise suunda “Eesti elukestva õppe strateegias 2020” (Õpikäsitus...2017).

Käesoleva töö uurimisprobleem on kunstihariduse ebakindel positsioon põhihariduses ja projektõppe kasutatavus kunstiõpetuse õpetamisel. Antud tööga tahab autor esile tuua kunstiõpetuse osatähtsust haridusmaastikul ning leida seoseid kunstiõpetuse ja projektõppe

eesmärkide vahel, et põhjendada projektõppe rakendamist kunstõpetuse tundide raames.

Töö esimene osa keskendub kunstõpetuse osatähtsusele haridusmaastikul, teine osa kirjeldab projektõppe olemust ning toob välja teoreetilisi seoseid ja lahknevusi kunstõpetuse ja projektõppe vahel. Kolmandas osas kirjeldatakse uurimise metoodikat ning viiakse läbi uurimus Tartu linna põhikoolides õpetavate kunstõpetajate seas, et selgitada välja nende arvamus ja kogemused projektõppega kunstõpetuse tunni raames. Neljandas osas tuuakse välja uuringu tulemused ning viiendas osas arutletakse uurimuse tulemuste tähenduste osas.

Teema osutus valituks, kuna puuduvad uurimused kui palju kasutatakse projektõpet kunstõpetuse tundide raames Tartu linna koolides ning kuidas suhtuvad sellesse õpetajad. Samuti ajendas antud teemat valima autori isiklik huvi võimalusterohke ja mitmekülgset arendava meetodi, projektõppe, vastu.

Magistritöö eesmärgiks on välja selgitada kunstõpetuse tähtsus põhihariduses kunstõpetajate seisukohast ja projektõppe kasutatavus kunstõpetuse tundides Tartu linna põhikoolides. Eesmärgi saavutamiseks otsitakse vastust kahele uurimisküsimusele:

Millist tähtsust omab kunstõpetus põhikooli riiklikus õppekavas Tartu linna põhikoolide kunstõpetajate arvates?

Millised kogemused on Tartu linna põhikoolide kunstõpetuse õpetajatel projektõppega?

Tegemist on kvalitatiivse uurimusega. Valim on moodustatud sihipäraselt Tartu linna põhikoolide kunstõpetuse õpetajatest. Valim koosneb kümnest õpetajast, kes olid valmis vastama küsimustele.

1. KUNSTIÕPETUS PÕHIHARIDUSES

1.1 Kunstiõpetuse osatähtsus põhihariduse omandamises

Koolil on oluline roll õpilase kasvamisele loovaks ja mitmekülgseks isiksuseks, kes suudab ennast teostada perekonnas, tööl ja avalikus elus. Kunstiõpetuse osatähtsus põhihariduse omandamises on, et õpilased kujundaksid arusaama oma loometööst ja õppeprotsessist ning areneksid seeläbi iseseisvaks mõtlejaks, kes suudab toime tulla tänapäevases mitmekultuurilises maailmas. Kunst võimaldab põhikooliõpilastel tunnetada endas loojat ning toetab seeläbi aktiivse maailmavaate omaksvõttu ja ettevõtlikku ellusuhtumist.

(PRÕK lisa 6, 2011)

Kunstitunnid ei ole enam ainult lapse tehniliste oskuste loomise ja arendamise protsess. Kunstihariduse üldine eesmärk on suunata õpilasi mõistma kunsti rolli elus ja ühiskonnas ning aidata õpilasel leida tee oma visuaalses keskkonnas. Lisaks praktiliste oskuste arendamisele on kunstiõpetuse põhikomponendid ka teadmine ja arusaam kunstist, kunsti tõlgendamine, analüüs ja hindamine. Oluline on, et kunstialased arutelud ja loomeprotsess oleksid omavahel tasakaalus. (Vahter 2016, lk 53) Seda toetab ka õppekava, mille kohaselt kujundatakse ja arendatakse kunstiõpetuses õpilaste järgmisi osaoskusi:

- uurimine ja oma ideede arendamine;
- väljendusvahendite loov rakendamine;
- teadmised visuaalkultuurist;
- mõtestamine ja refleksioon. (PRÕK lisa 6, 2011)

Kunsteose eesmärk ei ole pelgalt teabe edastamine. Kunst on kriitiline vorm, mis võimaldab esile tuua inimestevahelises suhtluses esinevaid vigu ja puudusi. Kunstil on ainulaadne võime käsitleda sotsiaalseid probleeme emotsionaalsest, inimlikust vaatenurgast ja mõnel juhul õhutada ühiskonda tegutsema. Kunsti kaudu on võimalik jätta jälg tulevastele tsivilisatsioonidele ka pärast seda, kui meid enam ei eksisteeri. (Teague

2016, lk 23) Selle kõige ehedamaks näiteks on kiviajast pärit koopamaalid, mis annavad meile aimdust eluolust kümnete tuhandete aastate tagusest ajast.

Stanfordi Ülikooli kunsti ja hariduse professor Elliot Eisner (2002) on kirja pannud 10 punkti, mida kunst meile õpetab:

1. Kunst õpetab lapsi tegema häid otsuseid kvalitatiivsete suhete kohta. Erinevalt suurest osast õppekavast, kus valitsevad õiged vastused ja reeglid, on kunstis oluline pigem otsustusvõime kui reeglid.
2. Kunst õpetab lastele, et probleemidele võib olla rohkem kui üks lahendus ning küsimustele rohkem kui üks vastus.
3. Kunstil on mitmeid perspektiive. Üks tähtsaim on, et maailma nägemiseks ja tõlgendamiseks on palju viise.
4. Kunst õpetab lastele, et keeruliste probleemide lahendamine ei ole fikseeritud vaid võib muutuda sõltuvalt asjaoludest ja võimalustest. Kunsti õppimine nõuab võimet ja tahet alistuda teose ootamatutele võimalustele selle arenedes.
5. Kunsti ilmestab asjaolu, et sõnad oma vormiga ega numbrid suuda alati väljendada seda, mida teame ja tunneme. Meie keele piirid ei määratle meie tunnetuse piire.
6. Kunst õpetab õpilastele, et väikestel erinevustel võib olla suur mõju.
7. Kunst õpetab õpilasi läbi mõtlema materjali valikut. Kõik kunstivormid kasutavad mõningaid vahendeid, mille kaudu pildid muutuvad reaalseks.
8. Kunst aitab õppida ütleva seda, mida ei saa alati sõnadega öelda.
9. Kunst võimaldab kogeda kogemusi, mida ei saa ühestki teisest allikast. Selliste kogemuste kaudu on võimalik avastada, kui palju erinevaid tundeid suudame tunda.
10. Kunsti positsioon kooli õppekavas sümboliseerib noortele seda, mida täiskasvanud peavad oluliseks.

Kunstis on palju tunnetuslikku, mida on kajastanud ka Eisner (2002) ülaltoodud punktides. Väikestele lastele hakatakse varakult õpetama tunnete väljendamist sõnadega, vanemas eas hinnatakse tundeid tihti numbrilisel skaalal. Kunstiõpetus annab võimaluse õpilasel väljendada oma emotsioone visuaalselt - värvide, tekstuuride, kujundite, rütmide, hele-tumeduste kaudu. Taoline väljendumine õpetab inimest hindama ja analüüsima ka teiste loodud teoste emotsioone ja väärtust.

1.2 Kunstiõpetuse probleemid

Kunst on valdkond, mida saab tõlgendada iga inimene erinevalt, vastavalt oma silmaringile. Sellest tulenevalt hinnatakse selle olulisust ja väärtust erinevalt. Kunsti õppimise eesmärk haridustöötajate, õpilaste, vanemate ja ametnike silmis ei peaks olema õpitud oskuste edasikandumine teistesse valdkondadesse, vaid eneseväljenduse ja mittelineaarse mõtlemise arendamine, mis on tervikliku hariduse vajalikud komponendid. Kunstihariduse eesmärk on kasvatada eri tüüpi suurepäraseid ja säravaid mõtlejaid ning aidata igal õpilasel saavutada oma maksimaalne potentsiaal. (Teague 2016, lk 22)

Kunstiõpetus osutub keeruliseks õpilasele, kes on harjunud mõtlema sirgjooneliselt ja on kinni kindlates raamides. Sel õpilasel puudub kogemus lahendada probleemi, millel pole ainult ühte lahendust või kindel lahendus puudub üldse. (Teague 2016, lk 25) Inimene ei suuda või ei oska näha alternatiive. Sellele inimesele võib tunduda hirmutav ka projektõpe, mis nõuab samuti avatud mõtlemist. Projektõppe toimub aga enamasti rühmatööna ning see annab võimaluse ülesanded rühmasiseselt jagada nii, et iga inimene saab endale sobivaima rolli.

Efland (2002, lk 6-7) peab kaasaegse haridussüsteemi peamiseks probleemiks kognitiivsete ehk tunnetuslike võimete puudust ning võrdleb seda kirjaoskamatusena. Ta toob välja kolm peamist murekohta, mis mõjutavad kunstiõpetust üldises õppekavas:

1. Suundumus, et kunstiaineid peetakse meelelahutuse viisiks, kergemeelseks, valikaineiks. Kunstiõpetust ei arvestata peamise kasvatusena mõistuse ja isiksuse kujunemisel vaid võimalusena, kui aeg ja ressursid seda võimaldavad.
2. Teadlikkuse puudumine kunsti sisulisest mõjust kognitiivsele arengule.
3. Pedagoogid ei oska kasutada kunsti laste kognitiivsete võimete arendamiseks.

Bloomi koolkonna õppe-kasvatustöö taksonoomiate eesmärkide kohaselt on kognitiivne ehk tunnetuslik õppimine hierarhiline. See tähendab, et kõrgema astme mõtlemisvõime saavutamiseks on vältimatu eelnevale kategooriale vastava arutlustaseme saavutamine. Mõistmine pole võimalik ilma teadmista, rakendamine ilma mõistmiseta, analüüs ilma rakendamiseta jne. (Krull 2018, lk 334)

Kognitiivse arengu ja kunstiõpetuse seostamiseks toob Efland (2002, lk 2) näite, mis põhineb Rene Magritte teosel “*Le T lescope*” (pilt 1).

Pilt 1. René Magritte “*Le T lescope*” (Allikas: www.menil.org)

Antud maalil näeme akent, millel on kaks klaaspaneeli. Läbi klaasi vaadates on näha avar väli ja sinine taevas r nkpilvedega.  ks akna paneel on suletud, teine on paakil avanedes ruumi sisse. Maali probleem seisneb selles, mis paistab vaatajale kahe aknapaneeli, kinnise ja lahtise, vahel olevast. Me peaksime seal nägema sama maastikku, mida läbi klaasi. Selle asemel näeme musta pinda. Tekib küsimus, kas kunstnik unustas oma maali lõpetada, on see silmapete või on sellele mõni muu loogiline seletus? Efland sellele küsimusele vastata ei oska, kuid see illustreerib, et kunstiteose anal usimine nõuab sageli tugevat kognitiivset võimekust. (Efland 2002, lk 2)

Robert M. Gagne õpitulemuste klassifikatsiooni kohaselt kirjeldavad kognitiivsed strateegiad inimese võimet jälgida ja analüüsida oma mõtte tegevust ning pakkuda uudseid lahendusviise ja strateegiaid (Krull 2018, lk 290). Mõistmaks antud maali on vaja teadmisi ajaperioodi kohta, mil kunstiteos valmis, teadmisi kunstniku ja tema loomingu kohta. Antud teadmiste rakendamiseks ja analüüsimiseks tuleb neid mõista ja osata leida seoseid, mille analüüsi käigus on võimalik jõuda mõistmiseni. Siin tuleb abiks kunstõpetus kui osa õppekavast, mille käigus laienevad õpilaste kunstialased teadmised ning toetatakse analüüsimise ja seoste loomise võimet.

1.3 Loovus

Loovus on miski, mida osad inimesed peavad iseenesest mõistetavaks ja loomulikuks osaks inimese olemuses. Teised väidavad, et neil puudub igasugune loomingulisus ning usuvad, et “tõeline loovus” on antud ainult väljavalitutele. On inimesi kes seostavad seda ainult kunstitöödega, teised aga teaduse ja tehnoloogiaga. Loovust peetakse ka originaalsuse avaldumiseks või “kastist välja mõtlemiseks”. Seda leidub kõigis inimtegevuse valdkondades toetades inimeste igapäevaseid toiminguid. (Heinla 2020, lk 5-6) Loov mõtlemine hõlmab ideede, protsesside, objektide, seoste, sünergiate ja suhete loomist või kujundamist (Mehisto jt 2008, lk 172). Heinla (2020, lk 9-10) on välja toonud Kaufmani ja Beghetto (2009) poolt välja pakutud loovuse neli mudelit. Nende alusel on kõigis potentsiaali vastastiku seotud neljale erinevale loovusele. Need on:

- Väljapaistev loovus, milleks on konkreetselt esile tõusev loominguline saavutus inimkonna tasandil.
- Argiloovus, mis avaldub igapäevastest tegevustes ja nende lahendamises enesele kasulikul ja uudsel viisil. See väljendub hobidega tegelemisel, töö ja kodu probleemide lahendamisel. Argiloovus toetab inimese füüsilist ja psüühilist tervist tagades igapäevase elu originaalsuse ja jätkusuutlikkuse.
- Õpiloovuse alla kuulub teadmiste tõlgendamine, isiklike teadmiste loomine ja arusaamade kujundamine. Seda peetakse tähtsaimaks tasandiks laste loova potentsiaali julgustamisel ja toetamisel.

- Erialane loovus tähistab suurt edasi liikumist argi- ja õpiloovusest, kuna omab kõrgel tasemel panust ükskõik millises valdkonnas.
(Heinla 2020, lk 9-10)

Põhikooli riikliku õppekava üheks kunstiainetes õpetamise eesmärgiks on, et põhikooli lõpuks õpilane:

“...väärtustab kultuuri ja inimese loovust, osaleb nii individuaal- kui ka koostööprojektides ning peab tähtsaks lahenduste otsimist ja loovat mõtlemist.” (PRÕK lisa 6, 2011)

Maailma majandusfoorumil avaldatud raport *The Future Of Jobs* (2016, lk 21) toob välja, et aastal 2020 on loovus kõrgelt nõutud oskus tööturul. Loovus on oskus välja pakkuda etteantud teema või olukorra kohta ebatavalisi või nutikaid ideid või arendada loovaid viise probleemi lahendamiseks (World Economic...2016, lk 52).

Loov mõtlemine on tõhus ka igapäevaelu probleemide lahendamisel. See aitab analüüsida ja kaaluda eri võimalusi probleemide lahendamisel. Loov inimene suudab oma mõtteid teistele paremini edasi anda ning plaane ja tulemusi eri vaatepunktidest hinnata. Loov mõtlemine on tihedalt põimunud kriitilise ehk hinnangulise mõtlemisega. (Mehisto jt 2008, lk 172)

1.4 Loovtöö

Riikliku õppekava kohaselt peab III kooliastmes õpilane koostama loovtöö, mis on läbivatest teemadest lähtuva või õppeaineid lõimiv. Selleks võib olla uurimus, projekt, kunstitöö või muu taoline. Loovtöö temaatika määrab iga kool ise, täpsema teema ja meetodi valiku teevad õpilased. Loovtööd võib teha nii individuaalselt kui ka rühmatööna. Loovtöö korraldus on ette nähtud kooli õppekava kirjelduses. (PRÕK 2011)

Loovtöö on juhendatud õppeprotsess, mis toimub kas individuaalõppe või paaris tööna. Selle käigus õpilane rakendab iseseisva töö oskusi ja omandatud teadmisi, arendab loovust ja kinnistab ning täiendab koolis omandatud. (Tallinna Humanitaargümnaasium 2019)

Loovtöö eesmärgiks on pakkuda õpilasele võimete kohast ning huvidest lähtuvat eneseteostuse võimalust. Loovtöö koostamine:

- aitab arendada loomingulist algatusvõimet;
- toetab loova eneseväljendusoskuse kujunemist;
- aitab kaasa uute ideede tekkimisele;
- toetab iseseisva- ja rühmatöö oskust;
- toetab esinemis- ja argumenteerimisoskust;
- lisab õpimotivatsiooni ja kriitilise mõtlemise oskust;
- õpetab nõuetekohast vormistamise oskust;
- arendab info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite kasutamise oskust;
- õpetab koguma ja analüüsima teemakohast kirjandust ja allikaid.

(Tallinna Humanitaargümnaasium 2019)

Loovtöö viiakse läbi tavaliselt 8. või 9. klassis ning see on üks osa põhikooli lõpetamisest. Loovtööks ettevalmistamiseks sobib eelnevalt projektõppe läbiviimine, mis toetab ja arendab õpilase isiksust sarnaselt loovtöö eesmärkidele.

2. PROJEKTÕPE

2.1 Projektõppe ajalugu

Alates 19. sajandist hakkasid tekkima Euroopas ja Põhja-Ameerikas alternatiivpedagoogika ideed, mis vastandusid traditsioonilisele haridus- ja kasvatusalasele mõtlemisele ja praktikale (Mikser 2013, lk 23). Kõige enam levis õppetöö probleemikeskne käsitlus 1920. ja 1930. aastatel pedagoogi ja filosoofi John Dewey (1859-1952) ideedel põhineva progressiivse pedagoogika erinevate versioonidena (Krull 2018, lk 323). Seoses sellega arendas USA pedagoog William Heard Kilpatrick (1871-1965) projektimeetodi, millest kujunes kõige püsivaim ja ulatuslikumalt kasutatav meetodiline uuendus alternatiivpedagoogilises liikumises (Mikser 2013, lk 27).

Projektõppe eelkäijaks Euroopas on 20. sajandi algul Saksamaal loodud töökoolipedagoogika, mille eesmärk oli luua õpilase aktiivsusel ja iseseisvusel põhinev alternatiiv verbaalsele ja õpetaja autoriteedil põhinevale koolile. Selle vormiks oli töökool. Eestis esines töökooli põhimõtteid pedagoogi ja kooliuuendusliikumise juhi Johannes Käisi (1885–1950) pedagoogikas. (Mikser 2013, lk 30)

Johannes Käis oli Eesti 1920.-30. aastate silmapaistvam pedagoog, kooliuuendusliku pedagoogilise mõtte arendaja, kes võrdles pedagoogikat kunstiõpetusega. Ta pidas väga oluliseks, et hariduse suund oleks isetegevale ehk aktiivsele õpetusele suunatud. Isetegevus on inimese loovtöö, mis hõlmab isiku omaalgatust; iseseisvust tegevuse vormi, tee ja vahendite valikul ning toimingu läbiviimisel; tegevuse arendavat mõju tegijasse. (Käis 1939, lk 13)

Isetegevuse õpetuses peetakse tööd kasvatus vahendiks. Koolis on töö tulemuseks kas kirjand, joonis, matemaatikaülesande lahendus, pähe õpitud luuletus või käelise tegevuse tulemusena saadud õppevahend, tarbe- või mänguasi. Töö käigus saab rahuldatud tegutsemise tarvidus, mis toob tööõõmu, süvendab huvi ja kindlustab töötahet. Seetõttu ongi pedagoogikas töö kõrval oluline ka tegevuse mõiste. Tegevus hõlmab käe- ja keele tarvitamist, tähelepanu ja mõtte pingutust, fantaasia, mõistuse ja tahte ergutamist. (Käis 2018, lk 104-106)

Koolis tehtav töö jaguneb kaheks: reproduktiivne ja produktiivne töö. Esimene on eeskujude kordamine, näiteks ümberjutustus või töömustrite kasutamine käsitöös. Produktiivseks tööks on loov töö, mis on õpilaste poolt iseseisvalt algatatud, kavandatud, sisustatud ja lõpule viidud (Käis 2018, lk 104-106).

2.2 Konstruktivistlik õpikäsitus

Projektõppe juured kinnituvad konstruktivistlikule õpikäsitusele. Selle kohaselt suunab õpilast sisemine huvi ja õpilane ise seab kokku uued teadmised toetudes käsitletava teema erinevatele aspektidele ja isiklikele varasematele teadmistele ja kogemustele.

Konstruktivistliku õpikäsituse kohaselt osaleb õppija iseseisvalt ja aktiivselt õppeprotsessis ja konstrueerib teadmised vastavalt tema kasutuses olevatele allikatele ning kogemusele. Õpetaja roll on olla suunaja määral, et õpilane avastab õpitava ise. Õppimine toimub reaalelulises ehtsas situatsioonis. Õpilane seab endale ise eesmärgid ja õppimise takti ning õppimine toimub koostöös kaasõppijatega mitmekesisel õpikeskkonnas. (Probleemõppe lähtekohad 2021)

“Eesti elukestva õppe strateegia 2020” eesmärgiks on õpikäsituse muutmine. Selle kohaselt ootavad ees muutused õppekavades, õppimise, õpetamise meetodites ja õppetöös osalejate suhetes. Õpikäsituse kolm olulisemat muutumise suunda on liikumine konstruktivistliku teadmuskäsitluse, koostöise õpe ja autonoomia suunas. Konstruktivistliku teadmuskäsituse kohaselt on õppimine individuaalne, aktiivne, tegevuspõhine ja toimub konkreetses

kontekstis. Laialdasemalt hinnatakse ja arvestatakse õppijate arengu taset ning õpipsühholoogia arenguid. Koostöise õppe sihiks on tegutsemine ühtse eesmärgi nimel. Oluline on iga osaleja kui ka teiste grupiliikmete õppimise suurendamine. Koostöine õpe toetab suurema sidususe loomist nii koolis, kogukonnas kui terves ühiskonnas. Autonoomia suunas liikumine annab suurema otsustusõiguse ja tegevusvabaduse koolile, õpetajale ja õppijale. Uuringud näitavad, et autonoomne tegevusmudel toetab koolis inimestevahelist heade suhete hoidmist ja osalejate sisemist motivatsiooni. Sellest tulenevalt paranevad õpitulemused ja heaolu, areneb õpilase enesejuhtimise oskus ja iseseisvus. (Õpikäsitus...2018)

Projektõpe toetab antud õpikäsitust mitmel moel. Esiteks on tegemist aktiivõppemeetodiga, mistõttu on õpilastel oluline roll õppeprotsessis. Nende ülesanne on õpitud mõtestada ja seostada omandatud teadmisi tegelikkusega rakendades neid elulistes olukordades. Projektõpe toimub üldiselt rühmatööna või kogu klassi ühistööna. See annab võimaluse igal õpilasel leida projektis roll, kuhu ta saaks oma teadmiste ja oskustega kõige enam panustada. Projektõppega võib liikuda koolimajast välja haarates endaga kaasa kogukonna või mõne teise koostööpartneri. Antud meetodi üks eesmärk on anda õpilasele võimalikult vabad käed lastes õpilastel luua projekt ise algusest peale. Õpetaja on kõrval vajadusel abiks ja toeks, kuid liigselt ei sekku.

2.3 Projektõpe kunstihariduses

Tagamaks Eesti hariduse püsimise rahvusvahelises konkurentsisis, tuleb meie koolil tagada õpilaste kujunemine aktiivseteks ja loomingulisteks isiksusteks. Selle eelduseks peame kasutama koolis õppemeetodeid ja -vorme, mis loovad parimad eeldused õpilaste aktiivseks ja loominguliseks osavõtuks õppetööst. Säilitamaks õpilaste sisemist soovi õppida tuleks koolil võimalusel anda õpilastele valikuvabadus õppeülesannete valimisel. Kontrolli rakendamine ja aruandlus töö tulemuste osas tuleks viia minimaalseks ning pakkuda õpilastele võimalus läheneda ülesannetele neile sobival viisil. Lisaks tuleks anda õpilastele piisavalt aega oma tegevusest aru saamiseks ning probleemi sisseelamiseks. (Krull 2018, lk 109)

Eesti haridusstrateegia üks suund on, et aastaks 2035 kujundatakse ümber riiklikud alus- ja üldhariduse õppekavad. Läbivaks eesmärgiks on toimimine nüüdisaegse õpikäsituse kohaselt. Sellega soovitakse aidata kaasa avatud ja ennastjuhtivate õpilaste kujunemisele, kes on motiveeritud ja huvitatud eneseteostusest ning elukestvast õppest. Põhikooli ja gümnaasiumi õppekava üldosas kirjeldatud väärtuste ja pädevuste kohaselt on eesmärgiks kasutusele võtta senisest koostöisemad ja probleemipõhisemad õppemeetodid. (Haridus- ja Teadusministeerium 2019, lk 15)

Eesti haridusstrateegia kohaselt on õpetaja järjest rohkem väärtuskasvataja. Õpetajal tuleb teadlikult kujundada õpilase hoiakuid suhtlemise, meetodite valiku jms abil. Olulisele kohale tõuseb oskuste ja väärtushoiakute kujundamine, milleks arendatakse õppemetoodilisi- ja hindamisvahendeid. Õpetajatöö sisu fookus liigub õppijate juhendamisele, info valikute ja tegevuste suunamisele ning tagasi- ja edasisidestamisele. Õpetajaametisse soovitakse kaasata järjest rohkem inimesi, kellel puudub pedagoogiline haridust. Need inimesed saavad jagada oma praktilisi oskusi ja kogemusi töömaailmast. (Haridus- ja Teadusministeerium 2019, lk 15)

Projektõppe eesmärk on õpitud igapäevaelus rakendada andes õpilastele võimaluse olla aktiivne ühiskonna liige ning rakendada koolis omandatud teadmisi koostöös teistega uudsete probleemide lahendamisel. Projektõppe on õppekavaga seotud õpiprojektide elluviimine eesmärgistatud õppimise kaudu. See pakub õpilastele võimaluse omandada teadmisi ja oskusi aktiivsel ja sisemiselt motiveeritud kujul. (Laanpere, Pata. *s.a*)

2021 aasta algul avalikustati Ameerika Ühendriikides läbi viidud K-12 (USA haridusstermin lasteaiast 12 klassini) kunstihariduse õppekava üleriigiline uuring. Ühe osana uuriti, milliseid täiendavaid lähenemisviise kasutatakse kunstihariduses. Valikus oli üle kümne erineva lähenemisviisi. Tulemustest selgus, et kõige sagedasemalt kasutatakse sotsiaalset ja emotsionaalset lähenemisviisi (9% vastanutest), sellele järgnesid võrdselt projekti/probleemi põhine haridus (8% vastanutest) ja distsipliini põhine lõimumine (8%). (Bertling; Moore 2021)

Olivia Gude (2013, lk 6) toob välja oma artiklis Douglas & Jaquith (2009) seisukoha, et kooli kunstõpetus ei vaja projekte üldse. Õpilastele tuleks anda võimalus tegeleda oma loominguliste plaanidega. Gude lükkab selle väite ümber tuues välja, et enamus tänapäeva õpilasi ei suudaks sellist vabadust kasutada ilma suure individuaalse toetuseta. Kui õpilastele ei tutvustata laia valikut tähendusloome strateegiaid, ei julgustata neid analüüsima ja ümber mõtestama populaarkultuurist omandatud strateegiaid, on see justkui tagasipöördumine kitsiliku pildi loomise tehnikate juurde. On ebareaalne oletada, et enamus kunstitude koolis saavad toimuda avatud stuudio vormis, kus iga õpilane leiutab oma loomingulise meetoodika. (Gude 2013, lk 6) Kui õpilane loob kunstiteose ja jagab seda teistega on see tema suhtlusviis väljendamaks oma mõtteid. Tähendusloome protsess võib olla noorte arengule ja enesehinnangule väga oluline ning seda toetab kunstõpetus. (Teague 2016, lk 26) Õpilased, kes saavad jääda koolis iseendaks, oma mõtteid avaldada, end välja elada, ei vaja välja elamise võimalusi koolivälises melus. Pigem mõtleavad nad väljaspool kooli edasi selles ainevaldkonnas ja problemaatikas, kuhu kool neid suunas. (Õunapuu 1999, lk 7)

Allan Richards ja Steve Willis (2020) on oma artiklis välja toonud, et õpilastele eluliste kogemuste pakkumine koolis annab aluse arendada sobivaid ja vajalikke elu- ja karjääri oskusi. Lahutamatu osa nende oskuste arendamisel on võime teha sisukat ja tõhusat koostööd. Päevakajaliste sündmuste käsitlemine, kontseptuaalkunst ja projektipõhine õppimine on pedagoogilised abivahendid loomaks ühiskonda, mis aitab kaasa sobilike ja vajalike iseseisva elu ja karjääri oskuste arendamisele. Päevakajaliste sündmuste käsitlemise eesmärk on äratada õpilastes huvi nende ümber toimuva vastu. Kontseptuaalkunsti eesmärk on tagada õpilastele vabadus kasutada oma loovust ja innovaativust kujutlemaks, mis on võimalik väljaspool praegust olukorda. Projektõpe tagab õpilastele ideaalse õpikeskkonna, kus saab õppida elulistest kogemustest kontrollitud tingimustest. (Richards, A. Willis, S. 2020, lk 184)

Kentucky Ülikool Lexingtonis viis läbi uurimuse algkooli õpilaste seas kasutades päevakajaliste sündmuste käsitlemist, kontseptuaalkunsti ja projektõpet. Algklassi õpilastele määrati klassiprojekt, mille käigus tuli lahendada päevakajaline probleem. Kuna tegemist oli kunstiprojektiga pidid õpilased probleemi lahendama kasutades kunsti

meediume ning selle tulemusena valmis õpilaste poolt video. Projektis osalenud õpilaste ja juhendajate tagasiside põhjal avaldati tulemused: rakendades päevakajaliste probleemide lahendamist, kontseptuaalkunsti ja projektõpet klassiprojektis areneb õpilaste oskus lahendada elulisi probleeme. Antud projekti tulemusena leiti, et selline lähenemine aitab arendada loomingulisust probleemide lahendamisel, loovat mõtlemist, mitmekultuurilist haridust ja koostööoskust. Need oskused on noorte jaoks marginaalse tähtsusega, mitte ainult areneda isiklikus perspektiivis vaid aidata kaasa uue globaalse demokraatia loomisele. (Richards, A. Willis, S. 2020, lk 185)

2.4 Seosed projektõppe ja kunstiõpetuse eesmärkide vahel

Kunstiõpetuse õppe- ja kasvatusesmärkide kohaselt oskab õpilane põhikooli lõpuks loomingulise tegevuse, loovtöö, uurimise ja refleksiooni käigus kasutada loovat ja kriitilist mõtlemist ning omab probleemi lahendamise oskust (PRÕK lisa 6, 2011). Projektõppe peamiseks eesmärgiks on samuti arendada osaleja kriitilist ja loovat mõtlemist ja õpetada teoreetiliste teadmiste rakendamist reaalse elu probleemide lahendamisel (Artla *s.a.*).

Projektõppe võimaldab arendada innovaativsus ja loomingulisust. Õpilastel on võimalus selle käigus välja mõelda uusi ja ebatraditsioonilisi lahendusi. See läheb kokku kunstiõpetuse eesmärgiga arendada õpilase loomingulisi võimeid ja tunnetust ning toetab isikupära väärtustamist ja erinevaid lahendusi. Olenevalt projektõppe teemast ja eesmärgist on selle käigus võimalik kasutada erinevaid väljendusvahendeid ja luua kunstitöid, mille loomisel õpilased saavad rakendada varem kunstis õpitud teadmisi ja oskusi. Projektõppe käigus võib luua klassikalisi maale ja joonistusi, animatsioone, videosid, kollaaže, dekoratsioone jne. See annab võimaluse ka eksperimenteerida mõtete, mõistete, vahendite, materjalide ning tehnikatega. (PRÕK lisa 6, 2011)

Projektõppe kui ka kunstiõpetuse eesmärk on koostööoskuse arendamine. Selle puhul on oluline oma rühma- või klassikaaslastega läbi mõeldult töö jagamine, üksteise motiveerimine ja toetamine. Koostööks võib olla nii kunstiõpetuse kui projektõppe puhul lõimumine mõne teise õppeainega või koostöö kooli välise partneriga. Kunstiprojektid

võivad olla seotud kultuuri, teaduse, tehnoloogia jt valdkondadega. See aitab õpilasel mõista seoseid kunsti ja teiste valdkondade vahel. Koostöö kõrval on mõlemal juhul oluline ka iseseisev töö ehk iga õpilase isiklik panus, mis tagab ka koostöö toimimise. (PRÕK lisa 6, 2011; Artla *s.a.*)

Kunstiõpetuses pannakse rõhku ka eetilisele ja ohutule tegutsemisele nii päris kui ka virtuaalsetes kultuurikeskkondades. Projektõppe lõpptulemust esitletakse tavaliselt kas suuliselt või kirjalikult, tulemus võib olla eksponeeritud, filmitud, pildistatud jne. Ka selle juures on oluline tegutseda eetiliselt ning mõtestada tulemuste esteetilisi, funktsionaalseid ja ökoloogilisi aspekte. (PRÕK lisa 6, 2011)

Arvestades projektõppe ja kunstiõpetuse sarnaseid eesmärke on olemas teoreetiline võimalus kunstiõpetuse õppekava eesmärkide saavutamiseks kasutada projektõppe meetodit. See võib nõuda mugavustsoonist välja tulemist, kuid hästi planeerides võiks protsess ja tulemus toetada paljusid kunsti õppe- ja kasvatuseesmärke, mis tuleb saavutada õpilasel põhikooli lõpuks.

3. METOODIKA

3.1 Eesmärgid

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada kunstiõpetuse tähtsus põhihariduses kunstiõpetajate seisukohast ja projektõppe kasutatavus kunstiõpetuse tundides Tartu linna põhikoolides. Eesmärgi saavutamiseks otsiti vastust kahele uurimisküsimusele:

Millist tähtsust omab kunstiõpetus põhikooli riiklikus õppekavas Tartu linna põhikoolide kunstiõpetajate arvates?

Millised kogemused on Tartu linna põhikoolide kunstiõpetuse õpetajatel projektõppega?

Magistritöö uurimismetoodikaks valiti kvalitatiivne uurimisviis. Kvalitatiivse uurimuse eesmärk on koguda teadmisi, mis aitavad paremini mõista inimsüsteeme, nende käitumist ja arvamust. Antud uurimisviisiga uuritakse inimeste kogemuste olemust ja seda, mis tähenduse nad ise oma kogemusele annavad. Lõpptulemusena esitatakse sisutihe kirjeldus. (Õunapuu 2014, lk 53) Uurimismetoodika valiti eesmärgiga koguda võimalikult autentsed vastused.

3.2 Valim

Uuritavateks valiti Tartu linna põhikoolide kunstiõpetuse õpetajad. Valim piiritleti Tartu linnaga, et saada tulemused ühe kindla piirkonna kohta. Tartu linna põhikoolid jagunevad kolme rühma: munitsipaalkoolid, erakoolid ja hariduslike erivajadustega (HEV) õpilaste koolid. Uuringus kasutati mittetõenäosuslikku sihipärast valimit, kuhu valiti munitsipaalkoolid ja erakoolid kui antud populatsiooni tüüpilised esindajad. Välja jäid HEV õpilaste koolid, kuna nende koolide õppekorraldus ja õppekava erinevad valimisse valitud koolidest.

Kutse osalemaks uuringus saadeti Tartu linna 22 põhikooli 37-le kunstiõpetuse õpetajale. Küsimustik saadeti kõigile õpetajatele kaks korda nädalase vahega, kuna esimese saatmise järel ei tulnud piisavalt vastuseid. Kuna ka teine saatmine ei andnud piisavalt vastuseid, saadeti küsimustik nädal hiljem juhuslikkuse alusel veel uuesti 20-le õpetajale olukorda selgitava kirjaga. Vastused saadi kokku 10-lt õpetajalt. Vastuseid ei saadud 27-lt õpetajalt, vastamata jätmise põhjus on teadmata. Küsimustikule vastanute taustaandmed on esitatud tabeli kujul (*Tabel 1*). Uurimuses osalenute anonüümsuse tagamiseks on nende nimed asendatud pseudonüümidega.

Tabel 1. Uuritavate taustaandmed

Vastaja pseudonüüm	Kool	Õpetatavad klassid	...aastat tagasi omandati pedagoogiline haridus	Töökogemuse vahemik aastates	Vanusevahemik
Alma	munitsipaal-kool	4-9	vähem kui aasta	0-4	26-35
Elvi	munitsipaal-kool	6-9	12-18	15-19	36-45
Helgi	erakool	6-7	1-5	0-4	36-45
Illa	munitsipaal-kool	1-5	19-...	25-...	46-55
Jaana	munitsipaal-kool	3-9	19-...	20-24	46-55
Kati	munitsipaal-kool	6-9	19-...	25-...	56-...
Liina	erakool	4-9	6-11	10-14	36-45
Mai	munitsipaal-kool	4-5, 7-9	1-5	0-4	36-45
Olga	munitsipaal-kool	2, 5-9	12-18	10-14	46-55
Piia	erakool	1-3	19-...	5-9	46-55

3.3 Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutati kirjalikku avatud küsimustega küsimustikku (Lisa 1), mis annab võimaluse vastajal kirjeldada, avaldada arvamust ja anda hinnangut (Õunapuu 2014, lk 161). Arvestades viiruse levikust põhjustatud pikaajaseid piiranguid riigis ning sellest tulenevalt õpetajate suurt ülekoormust seoses distantsõppe läbiviimisega leidis uurija, et selline lähenemisviis on kõige mugavam uuringus osalejatele, kuna ei pea leidma mõlemale osapoolle sobivat aega video teel kohtumiseks. Selle asemel saavad õpetajad vastata küsimustele enda jaoks sobival ajal.

Uuringus osalejad vastasid 11-le avatud küsimusele ning 5-le küsimusele uuritavate taustaandmete kohta. Uuritavateni jõuti Tartu linna kodulehel oleva põhikoolide nimekirja alusel. Õpetajatele saadeti e-kiri vastavalt kooli kodulehelt saadud õpetaja e-posti aadressile. Kirjas tutvustas uurija lühidalt end ning oma töö eesmärgi ning palus osaleda uuringus, mille link oli lisatud kirjale. Uuring viidi läbi Google vormid keskkonnas. Sellega tagati ka uuringus osalejate konfidentsiaalsus, kuna vastuseid ei saa seostada kellegi nime ega e-posti aadressiga.

Andmete kogumise instrument koostati võttes arvesse uurimistöö eesmärgi välja selgitada kunstiõpetuse tähtsus põhihariduses kunstiõpetajate seisukohast ja projektõppe kasutatavus kunstiõpetuse tundides Tartu linna põhikoolides. Esimesed 5 küsimust on teemal kunstiõpetus põhihariduses ning uurivad kunstiõpetajate nägemust oma õppeaine rollist põhihariduses. Õpetajad saavad avaldada arvamust, milliste oskuste ja teadmiste arendamist peavad nemad kunstiõpetuse puhul kõige olulisemaks. Teada tahetakse saada ka kunstiõpetajate nägemust teiste õpetajate ja õpilaste suhtumise kohta kunstiõpetusse. Antud teemaploki lõpus uuritakse, milliseid meetodeid kunstiõpetuse õpetajad kasutavad. Teine küsimusteplokk on teemal projektõppe rakendamine kunstiõpetuse tundides. Antud küsimustega soovitakse teada saada, milline on uuringus osalenud õpetajate nägemus projektõppest ning milliseid kogemusi nad omavad antud meetodi läbi viimisega kunstiõpetuse tunnis. Samuti palutakse välja tuua projektõppe peamised puudused kui ka tugevused. Teemaploki lõpus tahetakse teada saada, kas kunstiõpetuse õpetajad peavad projektõpet sobivaks meetodiks kunstiõpetuse õpetamisel.

Instrumendi valiidsuse suurendamiseks luges küsimused üle uurimistöö juhendaja, kelle soovitusel lisati üks küsimus taustaandmete kohta. Seejärel saadeti prooviküsimustik ühele valimisse kuuluvale mugavusõpetajale, et saada kindlust küsimuste mõistetavuses ja otstarbekuses. Prooviküsitluse tagasisidena ühtegi muudatust küsimustikus sisse ei viidud ning antud vastuseid kasutati ka andmeanalüüsis.

3.4 Andmete analüüs

Saadud tulemustest koostati teemaanalüüs, mille eesmärgiks oli vastustest leida peituvad tähendused ja arusaamad. Autor luges mitmeid kordi vastuseid läbi ning kirjutas välja esile tõusvaid sõnu või lauseosasisid, milleks võivad olla selgelt välja öeldud kui ka mõista antud sõnumid. Esile tõusnud osadest moodustusid koodid, mis hõlmavad rohkem kui üht võtmesõna. Moodustus kodeerimisskeem, mille põhjal tekkisid hierarhilise struktuuriga kategooriad. (Virkus, 2016) Näiteks tekkis kategooria kunstiõpetuse tähtsus põhihariduses, mille alla kuulusid koodid: silmaringi avardamine, erinevate tehnikate omandamine, loovuse arendamine jne.

Vastuseid otsiti kahele uurimisküsimusele. Esimese küsimuse eesmärgiks oli välja selgitada kunstiõpetuse tähtsus põhihariduses kunstiõpetajate seisukohast. Antud uurimisküsimuse alla tekkisid kategooriad:

- kunstiõpetuse tähtsus põhihariduses;
- õpetajate ja õpilaste suhtumine kunstiõpetusse;
- kunstiõpetuses kasutatavad meetodid.

Teise uurimisküsimuse eesmärgiks oli välja selgitada Tartu linna põhikoolide kunstiõpetuse õpetajate kogemused projektõppe läbiviimisega. Antud uurimisküsimuse alla tekkisid kategooriad:

- kunstiõpetajate nägemus projektõppest;
- kunstiõpetajate kogemused projektõppe läbiviimisega;
- projektõpe kui meetod kunstiõpetuses.

Andmete analüüsi käigus selgus, kuidas ja mida hindavad uuringus osalenud kunstiõpetuse õpetajad oma õppeaine puhul ning milliseid meetodeid nad kasutavad. Välja tuli ka teiste õpetajate ja õpilaste suhtumine kunstiõpetusse uuringus osalenud õpetajate vaatepunktist. Samuti saadi teada õpetajate nägemus projektõppest, selle tugevatest ja nõrkadest külgedest. Selgusid ka uuringus osalenud õpetajate kogemused seoses projektõppe läbi viimisega kunstiõpetuse tundides ning anti hinnang, kas antud meetod on sobiv kunstiõpetuse õpetamiseks.

4. TULEMUSED

Tulemused on koostatud lähtudes kümne Tartu linna põhikooli kunstiõpetaja arvamusest, kogemusest ja nägemusest kunstiõpetuse rollist põhihariduses ja projektõppe rakendamises kunstiõpetuse õpetamisel. Tulemused on kirja pandud uuringus osalenud õpetajate vastuste põhjal ning esitatud andmeanalüüsi käigus moodustunud kategooriatena.

4.1 Kunstiõpetuse tähtsus põhihariduses

See alapeatükk kajastab vastuseid küsimustiku kahele esimesele küsimusele. Uuriti õpetajate arvamust kunstiõpetuse tähtsusest põhihariduses ning paluti õpetajatel välja tuua, milliste oskuste/teadmiste arendamist peavad nad kunstiõpetuses oluliseks.

Selgus, et kõik vastanud peavad kunstiõpetust põhihariduses oluliseks. Enim toodi välja, et kunstiõpetus arendab õpilaste loovust ja käelisi oskusi. Lisaks erinevaid tehnikaid, mida kunstiõpetuses praktiseeritakse: lõikamine, kleepimine, maalimine, joonistamine, voltimine, voolimine, digitööd, värvide sulatamine. Rõhutati veel ise tegemist, mängulisust, täpsust ja kannatlikkust. Leiti ka, et erinevate tehnikate kasutamisega ei tohiks liiale minna.

Meediumid, mida õpetaja valib võiks toetada lapse arengut, mitte liigselt koormata erinevate tehnikatega. (Helgi)

Samuti peeti oluliseks kunstiõpetuse avardav mõju õpilaste silmaringile ja tervikliku maailmapildi kujundamisele.

Kunstis saab õpilastega tegeleda nõ päris eluga ja mõelda, miks ja kuidas asjad on ning luua ehk ka terviklikumat maailmapilti ja anda õpilastele võimalus enda koht ja mõte leida... (Liina)

Paaril korral toodi välja ka kunstiõpetuse tasakaalustavat mõju teiste õppeainete suhtes. Kunstiõpetus tasakaalustab matemaatikas, keelte õppes jne kasutatavat mõtte tööd ja digitaliseeruvat maailma. Leiti, et kunstiõpetus on orgaaniline tervik teiste õppeainetega, toetades nendes omandatud. Toodi välja ka kunstiõpetuse koostöö teiste ainetega, näiteks kirjandus ja ajalugu.

Nimetati veel kunstiõpetuse mõju ilumeele kujundamisele, moraalitunnetusele, kunsti rolli mõistmisele ajaloos ja tänapäeval, kriitilise mõtlemise arendamisele. Oluliseks peeti ka seost huviharidusega ja kunstinäituste külastamist. Välja toodi ka kunstiõpetuse roll seoste leidmisel õpitu ja ümbritseva/tarbitava vahel, mida õpilased ei pruugi ise mõista või osata näha.

...ei leita seoseid disaineri, arhitekti, kujunduskunstniku, illustraatori jms loominguga, õpilase enda tarbimiseelistuste ja õpitu vahel. (Illa)

Kunstiõpetuses peetakse oluliseks ka iseseisva mõtlemise ja otsustamise oskuse arendamist, julgust eksida, katsetamisoskust ja eneseusaldust.

4.2 Õpetajate ja õpilaste suhtumine kunstiõpetusse

Järgnevalt on välja toodud vastused, mis kajastavad uurimuses osalenud õpetajate arvamust teiste õpetajate ja õpilaste suhtumisest kunstiõpetusse.

Kunstiõpetajate arvates on teiste õpetajate suhtumine kunstiõpetusse pigem positiivne. Hinnatakse kunstiõpetuse toetavat suhtumist õpilase arengusse ja koolimajas eksponeeritavaid õpilastööde näituseid. Samas märgiti ära ka, et vähesel määral esineb suhtumist, et kunstiõpetuses võibki tegeleda ainult koolimaja kaunistamisega jms, mitte

ainekava täitmisega. Positiivset suhtumist näitab veel ka teiste aineõpetajate soov lõimida oma ainet kunstiõpetusega. Samas selgus, et alati ei ole teised aineõpetajad selleks valmis.

Kahju on, et ajaloo õpetajatel pole aega kunsti osas rohkem koostööd teha, sest ajaloo õpikutes on paljud illustratsioonid kunstist. (Kati)

Helgi tõi välja positiivses võtmes veel, et aineõpetajad teevad palju kunstilisi tegevusi oma aine raames. Vajadusel kutsuvad appi tunni kunstilist osa tegema kunstiõpetaja.

Leiti, et esineb ka negatiivset suhtumist kunstiõpetusse teiste õpetajate poolt.

Olen kuulnud, eriti distantõppega seoses, juttu "tähtsamate ainete" kohta, mille all mõeldakse reaalseid, keeli ja kõike muud peale oskusainete. (Alma)

Aineõpetajate negatiivse suhtumise kohta toodi veel välja ajaraiskamine, teisejärguline, "see ei ole eksamiaine" ning kadedus, kuna kunstiõpetuses on õpilased rohkem avatud.

Uuringus osalenud õpetajate kirjeldustest õpilaste suhtumise kohta kunstiõpetusse tõusis esile samuti pigem positiivne külg. Kati tõi välja, et on teinud kevadeti õpilastele tagasiside küsitlusi, millest ilmneb, et õpilastele meeldib kunstiõpetus. Leiti ka, et õpilased suhtuvad kunstiõpetusse austusega, see pakub neile loomingulist rahulolu ja nad tahavad tegutseda. Samas toodi välja ka, et laste suhtumine kunstiõpetusse on erinev. Õpilaste kõrval, kellele väga meeldib kunstiõpetus on teine grupp, kes teevad töid kohusetundest ja annavad endast parima ning kolmas grupp, keda kunstiõpetus üldse ei huvita. Leiti ka, et kindlasti on õpilaste jaoks olulisemaid ained, mille alusel hinnatakse nende akadeemilist võimekust.

...võib juhtuda, et ajapuudusel lepitakse kunstitöö puhul vähema panusega ja viletsama hindega (meie koolis hinnatakse kunstis numbriliselt). (Olga)

Õpetajad on välja toonud ka seda, et on arusaadav kui kõikidele õpilastele kunstiõpetus ei meeldi. Seetõttu rakendavad õpetajad kunstiõpetuses erinevaid vahendeid ja teemasid, et leida oma aines igale õpilasele midagi huvitavat.

4.3 Kunstiõpetuse õpetamisel kasutatavad meetodid

Antud alapeatükis tuuakse välja meetodid ja õpetamise viisid, mida küsimustikule vastanud kunstiõpetajad oma aine õpetamisel kasutavad. Mitmed õpetajad tõid välja, et nad proovivad teha oma tunnid võimalikult vaheldusrikkad kasutades erinevaid tehnikaid ja viise teema edasi andmiseks. Esile kerkis näidete toomine esitluse, demonstratsiooni kaudu. Üks õpetaja praktiseerib ka õpilastega koos töö tegemist ning selle kaudu uute tehnikate õpetamist. Mitmel korral toodi välja ka aegajalt rühmatööde tegemine, kus igaüks saab ennast oma kõige paremast küljest näidata ning õpilased saavad harjutada ülesannete jagamist. Eraldi toodi välja ka distantsõppe käigus rakendatavaid meetodeid:

Suuremate klassidega olen teinud fotograafia ülesandeid ja kunstiteoste analüüsi, aga ka väiksemad saavad pildistada enda poolt joonistatud loomi reaalses keskkonnas.

Igapäevastest esemetest loodud maketid ja kompositsioonid on ka midagi, mida õpilased peale joonistamise kodus teha saavad. (Alma)

Lisaks ülaltoodule kasutatakse kunstiõpetuses veel järgnevaid õpetamise viise: individuaalne töö, enda töö analüüs, kaaslase töö tagasisidestamine, tööde esitlemine, näituse koostamine, tehnika tutvustus, teemade analüüs, kirjanduse uurimine, ajurünnak, õppekäik, töötoad, probleemõpe, digivõimaluste kasutamine.

4.4 Kunstiõpetajate nägemus projektõppest

Projektõppe puhul kerkib esile õpetajate arvamus, et tegemist on pikaajalise protsessiga. Ühel juhul on välja toodud, et projektõpe toimub terve päev. Mitmel korral on mainitud erinevate õppeainete ja teemade kasutamist ning ühel juhul läbib projektõpe paralleelklasse või kogu kooli.

Projektõppe kohta on veel välja toodud, et see võiks olla põnev ja innustav, aga vahel ka väljakutseid esitav ja natuke raske, õppijad peaksid ennast ületama. Mitmel korral on välja toodud, et projektõpe peab olema kooskõlas ainekavaga ning selle tulemusena luuakse midagi kasulikku või vajalikku.

Projektõppe juures on oluline, et õpilased saaksid tegutseda oma huvist lähtuvalt ja ise projekti algatada, kuid samas toimuks selle käigus õppekava omandamine. (Alma)

Paaril korral on ka välja toodud, et õpilased peaksid olema kaasatud algusest peale, jõudes ise projekti idee ja lahendusteni. Üks õpetaja nimetab projektõppeks seda, kui on eelnevalt kirjutatud projekt, millega kaasneb rahastamine. Veel on välja toodud, et projektõpe on nagu kampaania, vajalik, kinnistav, süvitsi õppimine, seotud praktilise eluga.

4.5 Kunstiõpetajate kogemused projektõppe läbiviimisega

Vastanud õpetajatest on kunstiõpetuse tunnis projektõpet kasutanud seitse inimest. Ühel korral vastati mingil määral ning kaks õpetajat ei ole projektõpet kasutanud kunstiõpetuse tunnis. Mitmel korral on välja toodud koostööd teiste õppeainetega.

...õpilased saavad näiteks disainida ja kujundada enda poolt valitud inimtüübile kodu maketti - seda olen teinud koos võõrkeelte õpetajatega ning vahel on projektiga ka liitunud matemaatika õpetajad. (Liina)

Koostöö bioloogiaõpetajaga - pool tundi teeb aineõpetaja tundi, siis võtan kunstiõpetajana üle, maalides teema läbi. Õpetasin selle raames uut maalitehnikat, kujundasime epohhivihiku. Sarnane plaan oli ülaastmes embrüoloogias (joonistasime emakat, plaan oli ka voolida embrüo arengut savist kuni loote pesastumiseni, kuid distantsõpe jättis plaani pooleli - jätkan seda arvatavasti savitunnis sügisel). (Helgi)

Koostöös teistega "raua" projekt, kus kunstiõpetuse osaks oli õpilastel otsida rauast ese ja teostasime selle akvarellitehnikaid õppides. (Jaana)

Illa on välja toonud keraamika projekti, mida rahastati; erinevate asutuste vahel olevad koostööprojektid, maalipäevad/laagrid, näitusekülastused jms. Samas ta kirjutab, et igapäevaselt ei nimeta antud tegevusi projektiks.

Kati ei ole projektõpet läbi viinud koolis, kus ta hetkel töötab. Ta toob välja oma varasema kogemuse.

Väga toredad on disaini tunnid, kus õpilased peavad ajurünnaku tulemusena rühmatööna leidma lahendamist vajava probleemi, sellele sihtgrupi leidma, brandi kujundama, turundusest mõtlema ja prototüübi tegema ning seda kõike kaaslastele esitama ajujahi stiilis ning vastama kaaslaste küsimustele. (Kati)

Lisaks nimetati veel 5. klasside jõuludekoratsioonid, 9. klassi näituseprojekt, taaskasutus- ja prügi projektid, loodusliku materjaliga meisterdamine, õpilaste isiklikud projektid.

Projektõppe mitterakendamist põhjendati, et teised õpetajad ei soovita teha koostööd, tunniplaani muutmine projektõppe tõttu on tülikas, ebakindlad suhted teiste õpetajatega, ei leita koostööks pidepunkte, vähene töökogemus.

Kuna olen esimest aastat õpetaja, siis tunnen, et elan ise alles õpetaja ametisse sisse. Samuti tunnen, et olen väga kinni olnud süsteemis ja pole süvenenumalt sellele mõelnud. Mõned asjad on olnud küll, mida oleks saanud projekti raames teha ja mis oleksid nii õpilastele kui ka koolile kasu toonud. (Alma)

Esile kerkis ka, et projektõppe puhul tuleb õpetajal teha lisatööd ja leida aega, mis õpetajate suure töökoormuse tõttu tuleks pere ja tervise arvelt. Lisaks projektõpet on keeruline korraldada, pole stabiilne, liiga palju ootamatusi, ei sobi kõigile õpilastele. Välja on toodud ka, et mõnda projekti on keeruline juhendada.

Õpetajana on raske ennast kõigi tiimide/õpilaste vahel jagada ning olla kogu aeg võimeline näiteks individuaalsete projektide puhul ennast eri teemade vahel ümber lülitama, et kõigiga parajal määral samal lainel olla. (Liina)

Suure klassi puhul on õpilaste huvi projekti osas väga erinev ning õpetaja ei suuda alati kõikide laste huvidega arvestada. Seetõttu võib vähemotiveeritud õpilane projekti sisse kaduma minna ja ei saa/taha väga asjalikult tegutseda. Ka õpilaste töö kvaliteet võib osutuda väga erinevaks.

4.6 Projektõpe kui meetod kunstiõpetuses

Kõik vastanud õpetajad peavad projektõpet sobivaks õppemeetodiks kunstiõpetuses.

...see võimaldab teemasid laiapõhjaliselt õpetada, kaasata kolleege ja tekitada läbi selle palju suurem sünergia. (Olga)

Samas tähtsaks peetakse ka seda, et projektõppe tõttu ei jääks õpilastel teised olulised meetodid ja tehnikad kunstiõpetuses läbimata.

Kunstiõpetuses on võimalik kasutada projektõpet, kuid jääma peavad kindlasti ka teised meetodid, sest õpilast arendavad eelkõige erinevad meetodid. (Mai)

Projektõpe arendab seitsme õpetaja arvates laste koostööoskust. Sellest lähtuvalt areneb ka vastutustunne, sest loodav projekt ei ole ühe lapse isiklik eesmärk vaid meeskonnatöö. Oluliseks peetakse ka loovuse ja enesejuhtimise arendamist ning enese tundma õppimist. Tähtsal kohal on ka aja planeerimine ja ajakavast kinni pidamine. See omakorda nõuab laialdast mõtlemist ja planeerimist. Paaril korral toodi välja ka oskust koolis õpitut ellu rakendada.

Pakuti, et projektõpe võiks olla lennupõhine ning eelneda põhikoolis kohustuslikule loovtööle. Positiivseks peeti ka, et saab pikemalt, põhjalikumalt ja rahulikus tempos ühe teemaga tegeleda. Projektõpe annab võimaluse õpilastele oma huvidest lähtuvalt tegutseda ja seeläbi olla pigem seesmiselt motiveeritud. Leiti, et distantsõpe on isiklike projektidega tegelemiseks päris hea võimalus - õpilane saab vastavalt oma eesmärkidele endale sobiva projekti käsile võtta ja selle ära teostada.

5. ARUTELU JA KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada kunstiõpetuse tähtsus põhihariduses kunstiõpetajate seisukohast ja projektõppe kasutatavus kunstiõpetuse tundides Tartu linna põhikoolides. Eesmärgi saavutamiseks otsiti vastust kahele uurimisküsimusele:

Millist tähtsust omab kunstiõpetus põhikooli riiklikus õppekavas Tartu linna põhikoolide kunstiõpetajate arvates?

Millised kogemused on Tartu linna põhikoolide kunstiõpetuse õpetajatel projektõppega?

Uurimuse tulemustest selgus, et kõik vastanud õpetajad peavad kunstiõpetust põhihariduses oluliseks. Ühtselt peetakse tähtsaks loovuse ja käeliste oskuste arendamist, mis on ka kunstiõpetuse õppekavas ette nähtud. Loovusest on ka antud töös kirjutatud, kuna see omab tähtsat rolli nii kunstiõpetuses, projektõppes kui ka paljudes teistes tegevusvaldkondades. Tähtsaks peeti ka erinevate kunstialaste tehnikate õppimist. Samas tõi üks õpetaja (Helgi) välja, et õpetaja ei peaks õpilast liigselt koormama erinevate tehnikatega vaid valima meediumid, mis toetavad lapse arengut. Õppekava näeb ette kunstiõpetuses väljendusvahendite loovat rakendamist. Antud juhul ongi õpetaja otsustada, kuidas ta jagab oma tundides erinevate tehnikate ja meediumite kasutamist.

Välja toodi ka kunstiõpetuse tasakaalustav roll näiteks matemaatikas ja keelte õppes, mis kajastub ka Eisneri (2002) 10 punktis, mida kunst meile õpetab. Tema arvates tasakaalustab kunstiõpetus aineid, kus valitsevad õiged vastused ja reeglid. Üks õpetaja (Jaana) leidis, et kunstiõpetus tasakaalustab ka digitaliseeruvat maailma, mille tõttu veedavad õpilased palju aega ekraanide taga. Samas tõi mõned teised õpetajad välja digitehnikate kasutamist oma tundides. Selline erinevus võib olla tingitud õpetajate erinevast taustast, harjumustest, tõekspidamistest. Digitaalsete tehnikate kasutamine on ette nähtud ka kunstiõpetuse ainekavas.

Uuringus osalenud kaheksa õpetaja arvates on teiste õpetajate suhtumine kunstiõpetusse pigem positiivne või väga hea. Oluliseks peetakse kunstiõpetuse toetavat suhtumist õpilase arengusse ja koolimajas eksponeeritavaid õpilastööde näituseid. Samuti toodi välja teiste õpetajate soov lõimida oma ainet kunstiõpetusega. Positiivse kõrval toodi viiel korral välja ka negatiivset suhtumist. Näiteks kuuldused “tähtsamate ainete kohta” ning “see ei ole eksamiaine”, ajaraiskamine, teisejärguline, kadedus. Ka Efland (2002, 6-7) on kirjutanud sarnasest suhtumisest, mille kohaselt kunstiained peetakse meelelahutuse viisiks, kergemeelseks, valikaineks. Pean oluliseks välja tuua ka Eflandi (2002, 6-7) seisukoha inimeste teadlikkuse puudumisest kunsti sisulisest mõjust lapse kognitiivsele arengule.

Uuringus osalenud õpetajate kirjeldustest õpilaste suhtumise kohta kunstiõpetusse tõusis esile samuti pigem positiivne külg. Selle kõrval toodi välja ka suhtumist, et töid tehakse kohusetundest ning õpilasi üldse ei huvita kunstiõpetus. Leiti ka, et kindlasti on õpilaste jaoks olulisemaid ained, mille alusel hinnatakse nende akadeemilist võimekust.

Selgus, et kõige enam kasutatav meetod kunstiõpetuses on näidete toomine esitluse ja demonstratsiooni kaudu. Populaarne on ka aegajalt rühmatööde tegemine, mis annab võimaluse igal osalejal ennast oma kõige paremast küljest näidata ning õpilased saavad harjutada ülesannete jagamist. Koostöise õppe rakendamise suurendamist näeb ette ka Eesti haridusstrateegia aastaks 2035 ning koostöö on ka projektõppe üks eesmärk. Õpetajad näevad projektõpet pigem pikaajalise protsessina. Oluliseks peetakse ka erinevate teemade ja õppeainete lõimimist ning ainekavast kinni pidamist.

Uuringust selgus, et vastanud õpetajatest seitsmel on kogemus projektõppe läbi viimisega kunstiõpetuses. Mitmed nimetatud projektid on olnud koostöös teiste õppeainetega, kuid on läbi viidud ka ainult kunsti alaseid projekte. Projektõpet pole läbi viinud vastanutest kaks õpetajat. Üks õpetaja vastas, et on mingil määral projektõppega seotud olnud. Õpetajad näevad projektõppes lisatööd, peavad selle korraldamist keeruliseks ning õpilaste panus projekti ei pruugi olla võrdne. Siiski on kõik uuringus osalenud õpetajad ühel nõul, et projektõpe on sobiv meetod kunstiõpetuses. Vastustest tõusis esile, et õpetajate arvates arendab projektõpe kõige enam koostööoskust. Sellega seoses areneb ka vastutustunne, kuna projekt on meeskonnatöö ning igal osalejal on seal oma ülesanne ühise eesmärgi

nimel. Populaarsuselt teiseks tõusis loovuse arendamine. Kentucky Ülikool Lexingtonis projektõppe uuringu põhjal arenes samuti projektis osalenutel eelkõige loovus ja koostööoskus. Loovust ja koostööoskust on antud töös mitmel korral kajastatud. Mõlemal on oma koht nii kunstiõpetuse ainekavas kui ka projektõppe iseloomustuses. Mõlemad on omadused, mida vajab õpilane koolis, väljaspool kooli kui ka kooli järgses elus. Kunstiõpetusel on suurepärane võimalus neid omadusi arendada kasutades selleks projektõppe meetodit. See aitab ehk tõsta kunstiõpetuse mainet ka nende seas, kes tänaseni seda õppeainet hinnata ei oska.

5.1 Soovitused õpetajatele projektõppe läbiviimiseks

Antud tööd kirjutades tekkis autoril erinevaid mõtteid ja tähelepanekuid seoses projektõppe läbiviimisega kunstiõpetuse raames. Järgnevalt on välja toodud uuringus osalenud õpetajate kui ka autori poolset mõttest:

- Projektõppe läbiviimine enne põhikooli loovtööd (Alma). See aitab õpilastel ette valmistuda ja saada enesekindlust enne kohustusliku loovtöö tegemist, mis võib paljudelele õpilastele osutada pingeliseks ja suureks väljakutseks.
- Projektõppe rakendamine lennupõhiselt (Alma, Liina). See muudab õpetajale töö planeerimise lihtsamaks. Annab võimaluse läbi viia ühel õppeaastal kindla teemalist projekti mitme paralleelklassi vahel.
- Projektõppe sidumine LAK-õppega (lõimitud aine- ja keeleõpe). Kunstiprojekti läbiviimine osalejate jaoks võõrkeeles, mida nad koolis õpivad koostöös antud keele õpetajaga. Taolise projekti saab siduda lisaks võõra kultuuri tundma õppimisega. Tulemuseks võib olla näiteks võõra kultuuri tutvustamine kultuuriõhtu raames. See annab võimaluse rakendada võõrkeelset suulist- ja kirjalikku eneseväljendusoskust ning õpilaste loodud visuaalseid väljendusvahendeid, mis aitavad antud kultuuri tutvustada.
- Projekt võib olla tervet õppeaastat hõlmav. Näiteks õppeaasta lõpus ühe lennu või klassi poolt näituse korraldamine linnaruumis. Õpilased hakkavad juba õppeaasta

algul planeerima näitust ning leidma võimalusi selle korraldamiseks väljaspool koolimaja. Kunstiõpetuse tunnid jaotatakse aasta jooksul nii, et õpilastel on võimalik tegeleda loomingulise poolega, mis tagab näituse tööd ja erinevate tehnikate õppimise. Teine osa tunde planeeritakse näituse korraldamiseks.

- Oluline on projekti alguses õpilastele hindamise selgitamine. Selleks on hea teha kirjalik hindamisjuhend, mis kajastab projekti vaheetappide ja lõpptulemuse hindamist ja analüüsimist.

5.2 Hinnang uurimistöole

Uurimistöo kõige suuremaks miinuseks peab autor piiratud valimit. Küsimustik sai saadetud korduvalt 37-le Tartu linna kunstiõpetuse õpetajale, kuid vastused saadi kümnelt õpetajalt. Seega ei saa teha üldistavaid järeldusi tulemuste osas. Autor leiab, et edaspidi võiks uurida laialdasemalt kunstiõpetuses kasutatavaid meetodeid Eesti koolides kasutades selleks kvantitatiivset uurimismeetodit. See võimaldaks näha laiemat pilti kunstiõpetuse tasemest ja väärtustamisest Eesti haridusmaastikul.

Kokkuvõtteks saab öelda, et antud uurimus tõestab, et kunstiõpetus on vajalik põhihariduses, õpilase kasvamisel ja arenemisel avatud mõttemaailma ja silmaringiga isiksuseks. Kunstiõpetuse maine koolis on paljuski õpetaja teha rakendades meetodeid ja teemasid, mis on päevakajalised, õpilaste jaoks olulised ja motiveerivad. Uurimus andis ka kindla vastuse, et kümne Tartu linna kunstiõpetaja arvates on projektõpe sobiv meetod kunstiõpetuses rakendamiseks. Projektõpe arendab eelkõige koostööoskust ja loovust, mis on olulisel kohal uuenenud õpikäsituses. Samuti pakub projektõpe õpilastele eneseteostuse võimalusi olles sisemiselt motiveeritud ning luua selle raames midagi kasulikku või vajalikku.

Tänuõnad

Soovin tänada kõiki, kes toetasid mind magistritöö tegemisel. Eriline tänu minu juhendajale toetuse ja innustamise eest. Olen ka väga tänulik õpetajatele, kes olid nõus uuringus osalema.

KASUTATUD ALLIKAD

Artla, T. s. a. Projektipõhisest õppest (kokkuvõtlikult). [Õppematerjal]. Tallinna Ülikool

Brophy, J. 2010. Kuidas õpilasi motiveerida: käsiraamat õpetajatele. Tallinn: Archimedes

Bertling, J. G., Moore, T. C. 2021. The U.S. K–12 Art Education Curricular Landscape: A Nationwide Survey, *Studies in Art Education*, 62:1, 23-46,
DOI:10.1080/00393541.2020.1858007

Efland, A. 2002. *Art and Cognition. Integrating the visual arts in the curriculum.* New York: Teachers College Press

Eisner, E. 2002. The Arts and the Creation of Mind, In Chapter 4, What the Arts Teach and How It Shows. (pp. 70-92). Yale University Press.

Gude, O. 2013. New School Art Styles: The Project of Art Education, *ArtEducation*, 66:1, 6-15, DOI: 10.1080/00043125.2013.11519203

Haridusleksikon. 2013. Toim. Mikser, L. Eesti Keele Sihtasutus.

Haridus- ja Teadusministeerium. 2017. Õpikäsitus. <https://www.hm.ee/et/opikasisus>
27.11.20

Haridus- ja Teadusministeerium. 2019. "Tark ja tegus Eesti 2035". Kolme ekspertrühma visioondokumentide kokkuvõte.

https://www.hm.ee/sites/default/files/tark_ja_tegus_eesti2035_kokkuvottev_visioonidokument.pdf 26.02.2021

Heinla, E. 2020. Lapse loovuse hoidmine ja arendamine. Tartu: Atlex

Jones, O. 2015. Arts-based education will power the creative economy. Big Think
<https://bigthink.com/ideafeed/arts-based-education-will-power-the-creative-economy>
05.03.21

Koopman, C. 2005. Art as fulfillment: on the justification of education in the arts. *Journal of Philosophy of Education* 39, 1, p 85

Kaufman, J, C., Beghetto, R, A. 2009. Beyond Big and Little: The Four C Model of Creativity. *Review of General Psychology* 13(1) p 2-6. DOI:10.1037/a0013688

Krull, E. 2018. Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus

Käis, J. 1939. Kooliuuenduslane. *Isetegevuse psühholoogilis-pedagoogilised alused*. E.Õ.L
Tartu täienduskursuste erinumber II, nr 1.

Käis, J. 2018. Õpetuse alused ja teed. Üldine didaktika. Tartu: Kirjastus Studium.

Laanpere, M. Pata, K. *s.a.* Projekt Creative Classroom.

<https://creativeclassroomprojekt.wordpress.com/creative-classroom-kogumik/projektpe/>
12.02.2021

Mehisto, P. Marsh, D. Frigols, M. Võlli, K. Asser, H. Kärema, T. 2010. Lõimitud aine- ja keeleõpe. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda

Pilt 1. The Menil Collection. 2021. Rene Magritte “The telescope”.

<https://www.menil.org/collection/objects/192-the-telescope-la-lunette-d-approche>
23.04.2021

Probleemõppe lähtekohad. 2021. Centre for Educational Technology
http://www.htk.tlu.ee/pbl/konstruktivism_pbl_lahtekohad.htm, 03.02.2021

PRÕK (Põhikooli riiklik õppekava). 2011. RT I, 14.01 2011, 1; RT I, 14.02.2018, 8.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020?leiaKehtiv>, 15.04.2021

PRÕK (Põhikooli riiklik õppekava). Lisa 6: Ainevaldkond „Kunstiained“. 2011.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/1290/8201/4018/141m%20lisa6.pdf>, 20.04.2021

Richards, A. Willis, S. 2020. Democracy in the 21st Century, Citizenship, and Arts Education. In: Art Education. Conflicts and Connections. InSEA Publications, p 184-185.
DOI: 10.24981/2020-4

Tallinna Humanitaargümnaasium. 2019. Loovtöö koostamise juhend. Tallinn

Teague, T. 2016. "The Value of the Arts in Education". [Master's Thesis] .Western Michigan University. https://scholarworks.wmich.edu/masters_theses/685, 26.03.2021

Õunapuu, T. 1999. Kaks õpetamisviisi. *Õpetajate Leht*, nr 34, lk 7

Õunapuu, L. 2014. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu Ülikool

Vahter, E. 2016. Looking for a Possible Framework to Teach Contemporary Art in Primary School. *The International Journal of Art & Design Education*, DOI:10.1111/jade.12046

Virkus, S., 2016. Intervjuu, vaatlus ja sisuanalüüs. Õpiobjekt.
https://www.tlu.ee/~sirvir/Intervjuu_vaatlus_ja_sisuanals/index.html 11.05.2021

World Economic Forum. 2016. The Future of Jobs. Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution. Global Challenge Insight Report, p 21; 52
25.11.2020

LISAD

Lisa 1. Avatud küsimustega küsimustik

Küsimustik: kunstiõpetus põhihariduses; projektõppe rakendamine kunstiõpetuse tundides

1. Kirjeldage, millist tähtsust omab kunstiõpetus Teie arvates põhihariduses.
2. Milliste oskuste/teadmiste arendamist peate kunstiõpetuse puhul oluliseks?
3. Kirjeldage teiste õpetajate suhtumist kunstiõpetusse.
4. Kirjeldage õpilaste suhtumist kunstiõpetusse.
5. Milliseid meetodeid kasutate kunstiõpetuse õpetamisel?
6. Milline on Teie nägemus projektõppest?
7. Kas olete läbi viinud projektõpet kunstiõpetuse tundides põhikoolis? Palun kirjeldage projekte lühidalt.
8. Juhul, kui Te ei ole projektõpet kunstiõpetuse tundides kasutanud, mis on selle põhjuseks?
9. Milliste oskuste arendamist peate projektõppe puhul oluliseks?
10. Mida peate projektõppe peamiseks puudusteks?
11. Kas peate projektõpet sobivaks õppemeetodiks kunstiõpetuses? Palun põhjendage.
12. Millises Tartu linna koolis Te töötate?
munitsipaalkoolis; erakoolis
13. Millistes klassides Te kunstiõpetust õpetate?
1. klass; 2. klass; 3. klass; 4. klass; 5. klass; 6. klass; 7. klass; 8. klass; 9. klass
14. Millal omandasite pedagoogilise hariduse?
Vähem kui aasta tagasi; 1-5 aastat tagasi; 6-11 aastat tagasi; 12-18 aastat tagasi;
19-... aastat tagasi
15. Mitu aastat olete töötanud kunstiõpetuse õpetajana?
0-4; 5-9; 10-14; 15-19; 20-24; 25-...
16. Teie vanus: ...-25; 26-35; 36-45; 46-55; 56-...

Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Katrin Mark

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Projektõppe rakendamine kunstiõpetuse tundides Tartu linna põhikoolide näitel”, mille juhendaja on Keret Altpere, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Katrin Mark
17.05.2021